

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 48.

V Ljubljani, 30. listopada 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: † Simon Gregorčič! — Naš denarni zavod. — Učiteljske zveze in njih kulturni pomen. — Učiteljstvu in učiteljskim društvom v preudarek. — Vzroki pijančevanja in kako jih preprečiti? — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Politiški pregled. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

† Simon Gregorčič!

Ljubljani naš pevec, oboževan od blagih in poštenih sre, goriški slavec, je umrl. Srebrnočiste strune so popokale, šel je v tiho domovanje, v svoj planinski raj. Odvedla ga je smrt — rešenica v tiste sinje višave, odkoder je prišlo njegovo pevsko navdušenje, ki je dvigalo in tešilo na tisoče sre.

Simona Gregorčiča ni več!

Dne 24. t. m. je za vekomaj zatisnil trudne oči.

Iz svoje bogate, vzornočiste duše je izločil najlepše bisere ter jih poklonil svojemu narodu. Ko mu je vse daroval, je šel počivat. Umrl je telesno, njegovo ime pa ne umrje nikoli!

Kaj pomeni Simon Gregorčič za slovensko književnost, to ima dognati naša kulturna zgodovina. Gotovo je, da si je priboril med prvaki slovenskih pesnikov eno najodličnejših mest. Prešeren je ustvaril umetno slovensko pesem, Stritar ji je določil obliko, oboje — Prešernovo veličino in Stritarjevo mojstrstvo — je združil Gregorčič v svojih nesmrtnih poezijah...

V njegovih pesmih ni veselega akorda. Samo tedaj, kadar zahrepeni po svojem planinskem raj, zazveni nekaj kot vesel vzklik iz prsi po svobodi hrepenečega sina solčnih planin! Sreča se je samo nagnila k njemu. Prišla je kot blesteč sen, ki se porodi in umrje v istem hipu.

„Človeka nikar!“ je zaprosilo njegovo sree.

Kdo bi verjel? Proti solncu so se dvignile umazane megle, da ga zatemne in mu upihnejo poživljajočo svetlobo.

Da, tako je bilo!

Vstali so ljudje in so s sovražno, uničujočo silo udarili po blagem pesniku, ki ni mogel preboleti udarca! Hoteli so ubiti njegovo umetnost, a ubili so samo umetnika. Umetnost je ostala čista in neoskrunjena, ker je večna in božanstvena in je ne doseže nobena zlobna moč. Ob njegovi smrti se jim zbuja kesanje. Ali je samo hinavščina, da se tope od žalosti sedaj, ko ga ni več?

Sedaj mu je pač enako!

Njegovo ime živi: od najvišjih krogov do zadnje gorske kočee prehaja od ust do ust. Med svojim ljudstvom si je ustvaril sam večno življenje. Umetnika so ubili, umetnost živi!

Slovensko učiteljstvo naj odkriva slovenski mladini neizčrpno bogastvo njegovih poezij, naj jo navdušuje za one vzore, ki je zanje gorelo in o njih pelo njegovo sree.

Slava Simonu Gregorčiču!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca vinotoka 1906 K 210.959.87.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljske zveze in njih kulturni pomen.

Kakor smo že zadnjič omenili, je priobčila celjska „Domovina“ članek, v katerem govori o učiteljskih zvezah in njih kulturnem pomenu. Imenovani list pravi, da bi moral vsak, kdor opazuje političke razmere ne samo v Avstriji, ampak po vsem svetu, obupati nad prihodnostjo človeštva. Zdi se ti, kakor bi se bili ljudem zmešali pojmi, kakor da so vsi hkratu postali nesposobni trezno misliti in soditi ter ločiti važno od nevažnega, dobro od slabega. Vsega javnega življenja so se polastili politiki, navadno politiki najslabše vrste, ki v svoji površnosti ali brezvestnosti trosijo med množice krive pojme o političkih, kulturnih in gospodarskih vprašanjih, da potem tako zmešane množice tem lažje ovladajo in izkoriščajo. S svojo nečuvstvo, neprestano agitacijo v listih, na shodih in zborih vseh vrst se jim to tudi posreči. Vsi, ki ne morejo ali ne utegnejo sami premišljati o javnih vprašanjih, postanejo polagoma njih žrtve ter se navzamejo pomalo teh vsak dan jim ponavljanih krivih naukov. Zato so ti krivi preroki potegnili vso moč nase in gospodarijo v javnosti, predpisujejo vladam pot in smer ter po svoji volji razpolagajo z denarji davkoplačevalcev.

Vse nadloge, ki tlačijo današnje človeštvo, so zakrivili taki politiki. Eden njihovih največjih grehov je pa ta, da so se kakor besni vrgli na šolstvo ter da se šolsko vprašanje, ki je samonasebi kulturno vprašanje, vrgli v blato političkih bojov. To je največji, najbolj vnebovpijoč greh modernega človeštva, in pozni kulturni zgodovinar postavi zaradi tega greha našo dobo na ono višino, na kateri stoje dobe tortur in inkvizicij.

Pod vplivom teh nesrečnih in žalostnih politikov se je šola v naših krajih popolnoma izpridila in izneverila svojemu namenu. Namesto da bi vzgajala dobre ljudi, zavedne državljane in koristne ude človeške družbe, opravlja nizko službo političke propagande in vzgojevališča narodnih odpadnikov in hujskačev. V te nizke in škodljive namene se pod vplivom slabih in brezvestnih politikov zlorablja državni dohodki ter na tak način prizadeva davkoplačevalcem dvojna škoda, ker se tako trati njihov težko prislužen denar in — kar je še hujše ker se njihovim otrokom krade v takih šolah zlati čas mladosti, namesto da bi se porabljal v uspešno kulturno delo. Pa kakor bi to ne bilo dovolj, so si veliki kulturni narodi, ki se jim vendar ni treba ničesar bati, osnovali pod vplivom teh krivih prorokov posebne šolske družbe, za katere žrtvujejo ogromne vsote, da snujejo z njimi na tujem ozemlju za tuje otroke šole, ki imajo edini namen svoje gojence odtujevati narodu, katerega so sinovi. V tem smislu delujeta „Schulverein“ in „Lega nazionale“ pri nas. Izlepa in izgrda, z darovi pa tudi z brutalnim nasilstvom gonijo slovenske otroke v te šole, kakor da bi brez teh ubogih slovenskih otrok morala poginiti in propasti nemški in italijanski narod. Tej zaslepljenosti na ljubo, ki nima v dejanskih razmerah najmanjše opravičenosti, zastaja na tisoče in tisoče slovenskih otrok v svoji omiki, trosi in neti se sovraštvo med narodi, preganja se ljudi, ki se tej brutalnosti ustavljajo ter pehajo cele rodovine na cesto ter se jim krati kruh in zaslužek, ako se brezpogojno ne pokore brezumnim zahtevam zbesnelega nacijonalizma.

Da, ta nesrečni lov na tuje otroke, ti neprestani atentati na svobodni razvoj narodne šole, je prizadel moderni kulturi že neizmerno škode. Zakasnil se je naš gospodarski in kulturni razvoj v Avstriji ter zakrivil, da smo za cele generacije zaostali za naprednimi narodi. In vendar prihaja to divjanje od dne do dne hujše, narodni šovinizem raste in je omamila že vso mladino gospodujočih narodov, da je za vsako trezno misel in za vsak miren rzsodek nesposobna. Ker pa tudi stari nočejo zaostajati za svojimi sinovi, besni dandanes vse, staro in mlado, neti in razpihuje se od vseh strani mržnja in sovraštvo proti vsem in vsemu, kar ni njihovega.

Tako mračne, divje dobe ne dobiš v vsi zgodovini, kakeršna je sedanja doba za nas Slovence v Avstriji, na Ogrskem in v Italiji, za Slovake na Ogrskem, za Poljake na Pruskem in na Ruskem.

Napadajo nas s takimi sredstvi in s tako brutalnostjo, da bi nam ne bilo rešitve, ako ne pride kmalu preobrat v mišljenju vseh, tudi naših tlačilcev.

Ta preobrat se potihoma pripravlja. Površni opazovalec političkega in kulturnega življenja ga morda še ni zapazil, a vendar se že jasno kaže. Ta preobrat v mišljenju, to revolucijo v glavah provzroči stanovska organizacija, ki ustvari mogočne zveze ljudi, ki so si sicer tuji po jeziku in narodnosti, bratje pa ali sobojevniki po poklicu in gmotnih koristih. Boj za obstanek, ta trdi in neizprosni boj, napravi konec onemu nespametnemu in krvavemu divjaštvu, ki se je porodilo iz pretiranega nacijonalizma, ter vrne človeštvu zopet oni mir, ki mu je potreben za uspešno, kulturno in gospodarsko delo.

Najvažnejše vseh teh stanovskih zvez bodo pa učiteljske zveze. Vidimo jih že v duhu vstajati pred nami in razvijati svoje blagonsno delovanje v prid naše mladine: Učiteljstvo vseh šol, od ljudske šole gori do vseučilišča v mogočnih zvezah, ki si bodo prizadevale povzdigniti svoje člane na ono moralno in umstveno višino, na kateri morajo stati oni, ki jim je poverjena vzgoja našega naraščaja. Te zveze nam odgoje učiteljstvo, ki si je vsvesti svoje ogromne odgovornosti za srečno bodočnost narodov, ki se pa tudi po svojih najboljših močeh pripravlja za ta vzvišeni in nad vse odgovorni poklic. Tako učiteljstvo bo samo določalo, kakšne naj bodo naše šole, določalo bo to po temeljitih študijah in v dogovoru s sobrati po poklicu vseh ostalih narodov. Ko se to dožene, bo tudi konec sedanjim političkim šolam, konec tudi tem slabim politikom, ki s svojim oglušujočim krikom mamijo množice in jih slepe, da ne spoznajo te tako jasne in tako preproste resnice, da mora šola le vzgojevati in poučevati, ne pa kvariti in potujčevati našo mladino!

Danes živimo še v polnem cvetu narodnega šovinizma in imamo še dober kos poti do te dobe, ki nam je tu pred očmi. Neštevilno naših otrok bo še potujčenih, preden nam posije zora svobode na šolskem polju. — Kakor oznanjevalke te daljne zore se nam pojavljata „Zveza jugoslovanskega učiteljstva“ in „Zveza avstrijskega slovanskega učiteljstva“. — Obema tema zvezama pripisujemo več kulturnega pomena kakor katerikoli zvezi drugih stanov. Tema zvezama in njiju uspešnemu razvoju bi morali posvetiti svojo pozornost in podporo ne samo naši šolniki, ampak vsi oni, ki jim je na srcu kulturni razvoj našega naroda. Ko vsi sloji našega naroda spoznajo važnost dobrega učiteljstva — potem bomo to učiteljstvo tudi imeli, in ono nam ustvari šolo, ki jo potrebujemo za vzgojo svojih otrok! Potem se nam več ne bo treba bati za svojo prihodnost!

Učiteljstvu in učiteljskim društvom v preudarek.

(Po shodu zaupnikov narodno-napredne stranke.)

(Dalje.)

Tako pa že ni prav, poreče marsikdo, iskati si moramo zaveznikov tudi v politiki, drugače ostanemo na cedilu; klerikalizem nas ne mara, liberalizmu smo se pa zamerili. Kdo nas bo pa ščitil? Pri regulaciji plač bomo naleteli na gluha ušesa pri obeh strankah. Kaj bo z nami? Kdor nima zavesti v lastno moč, ta bi res obupal!

Ali si ne bosta dali obe stranki najslabšega izpričevala, ako bosta pustili učiteljstvo, pionirje prosvete in prvoborilce za narodne ideale, še nadalje stradati, ako bosta zanemarjali šolstvo in narodno odgojo? Ali nimamo mi ravno take zaslonbe med narodom kakor obe ti stranki? Ali ni nam mogoče z radikalno silo stopiti med prijatelje šolstva in učiteljstva ter razkrinkati obe stranki? Ali ne raste od dne do dne število odločno mislečih nasprotnikov sedaj bojujočih se strank? Ali ni mogoče, da ena bojujoča se struja propade in nastopi namesto nje druga, boljša, delavnejša in vztrajnejša? Le obupati ne! S tistim, kdor smrtno sovraži napredno šolstvo in učiteljstvo, nam ni mogoče hoditi. Le usiljevati se ne nikomur! Učiteljstvo naj deluje na narodni podlagi, od te poti ne sme kreniti nikdar nikamor. Ne preostaja nič drugega kakor čakati, da pokaže čas pravo pot, prijatelje